

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

Кафедра гігієни тварин і харчових продуктів ім. професора А.К. Скороходька

ЗАТВЕРДЖЕНО

Факультет ветеринарної медицини

2 червня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна практика з дисципліни

Гігієна тварин

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань 21 – «Ветеринарія»

Спеціальність 211 – «Ветеринарна медицина»

Освітня програма «Ветеринарна медицина»

Факультет «Ветеринарної медицини»

Розробники: д. вет. н., професор Шевченко Л.В., к. вет. н., доц. Поляковський В.М., к. вет. н., доц. Михальська В.М.

Київ – 2026 р.

Опис навчальної практики з дисципліни «Гігієна тварин»

Навчальна практика з дисципліни «Гігієна тварин» необхідна для засвоєння практичних навичок в умовах діючих тваринницьких підприємств комплексу санітарних заходів спрямованих на збереження здоров'я, забезпечення належної продуктивності та якості тваринницької продукції. Першочерговим завданням сучасної гігієни є своєчасне виявлення шкідливих для здоров'я тварин факторів довкілля і розробка заходів профілактики, спрямованих на їх усунення; науково-практичне обґрунтування параметрів мікроклімату; розробка санітарно-гігієнічних правил, нормативів, раціональних способів утримання, годівлі, напування та експлуатації різних видів сільськогосподарських тварин з обов'язковим забезпеченням охорони навколишнього середовища.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	«Ветеринарна медицина»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1	
Кількість змістових модулів	1	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної форми здобуття вищої освіти		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Курс (рік підготовки)	3	
Семестр	VI	
Навчальна практика	30 год.	год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання:	6 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета – закріпити у студентів отримані знання на лекційних і лабораторних заняттях з основ сучасної зоогігієнічної науки і практики для спроможності проведення в умовах господарства комплексу ветеринарносанітарних заходів, спрямованих на збереження здоров'я, підвищення продуктивності тварин та якості і безпечності тваринницької продукції.

Завдання – опанувати сучасні підходи та практичні навички з метою впровадження в практику тваринництва сучасних технологій утримання, експлуатації тварин, а також їх оздоровлення (моціон, загартування, інсоляція тощо).

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню дисципліни «Гігієна тварин»

1. Ветеринарна екологія
2. Годівля тварин
3. Фізіологія тварин

4. Основи розведення тварин

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 3. Знання та розуміння предметної галузі та професії.
- ЗК 7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК 12. Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- ЗК 13. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів не доброчесності.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- ФК 2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.
- ФК 6. Здатність здійснювати відбір, пакування, фіксування і пересилання проб біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.
- ФК 7. Здатність організовувати і проводити лабораторні та спеціальні діагностичні дослідження й аналізувати їх результати
- ФК.10. Здатність розробляти стратегії безпечного, санітарно обумовленого утримання тварин.
- ФК 11. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.
- ФК 16. Здатність оберігати довкілля від забруднення відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення.
- ФК 19. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН 7. Формулювати висновки щодо ефективності обраних методів і засобів утримання, годівлі та лікування тварин, профілактики заразних і незаразних хвороб, а також виробничих і технологічних процесів на підприємствах з утримання, розведення чи експлуатації тварин різних класів і видів.
- ПРН 17. Знати правила та вимоги біобезпеки, біоетики та добробуту тварин.
- ПРН 18. Здійснювати облікову звітність під час фахової діяльності.
- ПРН 19. Здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.

1. Демонструвати розуміння етичних та правових рамок, в яких має працювати лікар ветеринарної медицини, включаючи професійні аспекти, аспекти, що пов'язані з благополуччям тварин, власників тварин, громадським здоров'ям, суспільні та екологічні аспекти, пов'язані з професійною діяльністю.
3. Демонструвати базові знання з організації, управління та законодавства, пов'язаного з ветеринарною практикою. Розуміти економічний та емоційний контекст, в якому працює лікар ветеринарної медицини.
5. Ефективно спілкуватися із власниками тварин, громадськістю, колегами за професією та відповідними органами, використовуючи мову, що є прийнятною для відповідної аудиторії, і дотримуватись принципів повної поваги до конфіденційності та приватності.
6. Впроваджувати принципи ефективної міжособистісної взаємодії, включаючи комунікацію, лідерство, управління, роботу в команді, взаємоповагу та інші «м'які» навички.
12. Використовувати професійні здібності для сприяння розвитку ветеринарних знань та реалізації концепції "Єдине здоров'я" з метою сприяння здоров'ю, безпеці та благополуччю тварин, людини і навколишнього середовища, а також досягнення Цілей сталого розвитку ООН.
21. Оцінювати фізичний стан, благополуччя та стан годівлі тварини або групи тварин та консультувати власника тварин щодо принципів утримання, годівлі, відтворення, продуктивних якостей, добробуту, індивідуального здоров'я, здоров'я стада та громадського здоров'я.
26. Отримувати доступ до відповідних джерел інформування та Законодавства, що стосуються догляду за тваринами та забезпечення їх благополуччя, переміщення тварин, нотифікацій щодо догляду за тваринами та їх добробутом, переміщенням тварин, хвороб, що підлягають повідомленню, використання лікарських засобів, включаючи відповідальне використання антимікробних препаратів.

Організація проведення практики

Проведення навчальної практики базується на розробленій співробітниками кафедри робочої програми, яка затверджена на засіданні кафедри (протокол № 13 від 30 травня 2024 року). Перший робочий день практики розпочинається проведенням техніки безпеки при проходженні навчальної практики та документується у спеціально передбаченому журналі, а далі – згідно орієнтовного тематичного плану.

Зміст практики

Ознайомитись з веденням санітарно-гігієнічних заходів у бджільництві, свинарстві, птахівництві та конярстві в умовах діючих господарств і передових наукових лабораторіях НУБіП України.

Орієнтовний тематичний план

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Закони України про ветеринарну медицину; Відомчі норми технологічного проектування; Державні будівельні норми; Санітарні норми і правила.	6
Тема 2. Характеристика систем і способів утримання ВРХ. Показники мікроклімату тваринницьких приміщень. Способи вирощування молодняка ВРХ.	6
Тема 3. Характеристика систем і способів утримання свиней. Оцінка мікроклімату свинарника. Системи гноєвидалення у свинарстві	6
Тема 4. Характеристика систем і способів утримання коней.	6
Тема 5. Характеристика систем і способів утримання курей.	6
Залік	
Всього	30

Методичні рекомендації

- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти;
- програма навчальної практики навчальної дисципліни.

Вимоги до написання звіту

Щоденно, після проведення практики студенти оформляють звіт про проходження практики у робочому зошиті чи електронному варіанті у програмі Word. У звіті зазначається:

- місце проведення практики (включаючи юридичну адресу);
- об'єкт обстеження;
- умови утримання тварин;
- відповідність проведення санітарно-гігієнічних заходів у даному господарстві вимогам ВНТП та чинним нормативним актам України;
- зауваження та побажання щодо покращення ведення тваринництва; - висновок про проходження практики;
- дата та підпис практиканта.

Форми та методи контролю

- захист звіту;
- залік.

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Навчальна практика день 1	Вміти визначати параметри мікроклімату тваринницьких приміщень, здійснювати їх санітарно-гігієнічну оцінку з позиції благополуччя тварин.	14
Навчальна практика день 2		14
Навчальна практика день 3		14
Навчальна практика день 4		14
Навчальна практика день 5		14
Звіт з практики	(д1 + д2+д3+д4+д5) ≤ 70	
Екзамен	30	
Всього за курс	(Звіт з практики + залік) ≤ 100	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Перескладання навчальної практики відбувається із дозволу керівника практики за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Допуск до складання залікового тесту відбувається за наявності ≥ 42 бали за звіт.
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час підготовки звіту заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).
Політика щодо відвідування	Виконання завдань навчальної практики і підготовка звіту є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) пропущені роботи здаються в очній формі за винятком інших наказів ректора чи розпоряджень декана факультету.

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2189>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники, практикуми
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти;

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Захаренко М. О., Засєкін Д. А., Поляковський В. М., Михальська В. М. Загальна гігієна тварин: навч. посіб. Київ: НУБіП України, 2024. 252 с.
2. Захаренко М. О., Ібатуллін І. І., Поляковський В. М., Михальська В. М., Кривенок М. Я., Чепіль Л. В. Утримання і гігієна тварин. Утримання овець і кіз: навч. посіб. Ч. III. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2021. 457 с.
3. Захаренко М. О., Поляковський В. М., Чепіль Л. В., Михальська В. М., Шевченко Л. В., Курбатова І. М. Утримання і гігієна тварин. Утримання свиней: навч. посіб. Ч. IV. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2022. 425 с.
4. Захаренко М. О., Поляковський В. М., Михальська В. М., Чепіль Л. В., Шевченко Л. В., Курбатова І. М. Утримання і гігієна тварин. Вимоги до води, водопостачання та водовідведення тваринницьких підприємств: навч. посіб. Ч. V. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2023. 536 с.
5. Poliakovskiy V., Mykhalska V., Chepil L., Syrotina O. Animal husbandry and hygiene. Keeping poultry. Part I. Kyiv: NPE Yamchynskiy O. V., 2023. 504 p.
6. Poliakovskiy V., Mykhalska V., Chepil L., Syrotina O. Animal husbandry and hygiene. Keeping poultry. Part II. Kyiv: NULES of Ukraine, 2023. 389 p.
7. Захаренко М. О., Поляковський В. М., Михальська В. М., Шевченко Л. В. Етологія та благополуччя тварин: підручник. Київ: НУБіП України, 2021. 625 с.

- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти

Захаренко М. О., Засєкін Д. А., Поляковський В. М., Михальська В. М., Соломон В. В. Методичний посібник до проведення лабораторних занять з дисципліни «Гігієна тварин» для студентів факультету ветеринарної медицини. Київ: Арістей, 2023. 198 с.

- програма навчальної практики навчальної дисципліни.

Засєкін Д. А., Захаренко М. О., Поляковський В. М., Михальська В. М., Соломон В. В., Димко Р. О. Робочий зошит до проведення навчальної практики студентами факультету ветеринарної медицини з дисципліни «Гігієна тварин». Київ: ЦП «Компринт», 2019. 18 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Бондар А. О., Поручник М. М., Тарасенко Л. О., Рудь В. О. Гігієна тварин та ветеринарна санітарія: навч. посіб. / за ред. А. О. Бондар. Миколаїв: МНАУ, 2018. 179 с.
2. Вороняк В. В., Чорний М. В., Милостивий Р. В. Ветеринарна гігієна і санітарія: практикум. Львів: ФОП Корпан Б. І., 2023. 284 с.
3. Довженко Л. В., Лінькова І. К. Гігієна з основами екології: навч.-метод. посіб. для мед. ВНЗ I–III р. а. Схвалено МОЗ. Київ, 2017. 49 с.
4. Ластков Д. О., Сергета І. В., Швидкий О. В., Сергієнко А. Ю. та ін. Основи екології та профілактична медицина: підручник для мед. ВНЗ I–III р. а. Затверджено МОЗ. Київ, 2017. 472 с.
5. Поліщук В. М., Засєкін Д. А., Білько Т. О., Поляковський В. М., Соломон В. В. Гігієна та особливості транспортування тварин і продукції тваринництва. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 520 с.

6. Захаренко М. О., Поляковський В. М., Михальська В. М., Шевченко Л. В., Чепіль Л. В. Промислова екологія переробних підприємств: навч. посіб. Київ: ФОП Ямчинський О., 2024. 400 с.
7. Відомчі норми технологічного проектування. Підприємства птахівництва ВНТП–АПК 04.05. Міністерство аграрної політики України. Київ, 2005. 90 с.
8. Система видалення, обробки, підготовки та використання гною. ВНТП–СГП–46-4-94. Київ: Ноосфера, 1994. 36 с.
9. Відомчі норми технологічного проектування. Скотарські підприємства (комплекси, ферми, малі ферми) ВНТП–АПК–01.05. Міністерство аграрної політики України. Київ, 2005. 112 с.
10. Відомчі норми технологічного проектування. Свинарські підприємства (комплекси, ферми, малі ферми) ВНТП–АПК–02.05. Міністерство аграрної політики України. Київ, 2005. 98 с.
11. Відомчі норми технологічного проектування. Вівчарські і козівничі підприємства ВНТП–АПК–03.05. Міністерство аграрної політики України. Київ, 2005. 88 с.
12. Відомчі норми технологічного проектування. Конярські підприємства ВНТП–АПК–06.07. Міністерство аграрної політики України. Київ, 2007. 56 с.
13. Відомчі норми технологічного проектування. Підприємства звірівництва та кролівництва ВНТП–АПК–05.07. Міністерство аграрної політики України. Київ, 2008. 68 с.
14. Mezhenkyi H., Povod M., Mykhalko O., Borshchenko V., Verbelchuk S., Lavryniuk O., Verbelchuk T., Mykhalska V. The efficiency of raising hybrid piglets of English origin in a two-phase method with different durations. Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development. 2024. Vol. 24, Issue 3. P. 559–568. URL: https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.24_3/volume_24_3_2024.pdf
15. Oliynyk V., Zacharenko M., Shevchenko L., Mykhalska V., Poliakovskiy V., Slobodyanyuk N., Ivaniuta A., Pylypchuk O., Omelian A., Gruntkovskiy M. Evaluation of metabolic status in Holstein cow under short-term cold stress. Online Journal of Animal and Feed Research. 2025. Vol. 15, Issue 2. P. 60–67. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-105003498128&origin=recordpage>

Інформаційні ресурси

1. Правила утримання коней <https://viking.com.ua/blog/pravila-utrimannya-koney>
2. Практичний посібник з конярства <https://eu.worldhorsewelfare.org/documents/horse-guide/ukranian-version-eu-horse-guide.pdf>
3. Технологія утримання овець <https://agro-business.com.ua/tvarynyystvo-ta-veterynariya/vivcharstvo/item/7979-tekhnohohia-utrymannia-ovets.html>
4. Організація вівчарства <http://feb.tsatu.edu.ua/ebook/mn/ov/page15.html>
5. Пасовище
утримання овець <http://lib.osau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4096/1/%D0%9F%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%BD%D0%B5%20%D1%83%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C.pdf>
6. Розведення овець романівської породи <https://www.hrytsivrada.gov.ua/korysna-informatsiia/rozvedennia-ovets-romanivskoi-porody-v-domashnikh-umovakh/>
7. Про затвердження Ветеринарно-санітарних вимог утримання птиці в особистих селянських господарствах <https://ips.ligazakon.net/document/RE13309>
8. Сучасні системи утримання курей-несучок <http://market.avianua.com/?p=4181>

9. Особливості ставкового рибництва і методика розведення риби в умовах рибних господарств https://sm.darg.gov.ua/osoblivosti_stavkovogo_0_0_0_1778_1.html
10. Створюємо бізнес з розведення та продажу риби в Україні <https://business-broker.com.ua/blog/stvoriuiemo-biznes-z-rozvedennia-ta-prodazhu-ryby-v-ukraini/>
11. <http://svynarstvo.in.ua/>
12. <http://agroua.net/animals/>
13. <http://www.agro-business.com.ua/>
14. <http://www.agrosoyuz.com.ua/konsalting/molochnoe-zhivotnovodstvo/>
15. <http://kombikorm.com.ua/news/>
16. Методи утилізації відходів світовий досвід. <http://efm.vsau.org/files/pdfa/2695.pdf>
17. Утилізація відходів як один із шляхів екологізації виробництва http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21344/2/IRSP_2017_Melnyk_L-Waste_utilization_as_a_way_39-40.pdf
18. Переробка відходів в розвинених країнах світу. <http://www.biowatt.com.ua/analitika/pererobka-vidhodiv-v-rozvinenih-krayinah-svitu/>
19. Боротьба з відходами виробництва http://pidruchniki.com/14201126/ekologiya/borotba_vidhodami_virobnitstva
20. Сутність антропогенних проблем довкілля http://pidruchniki.com/75688/ekologiya/sutnist_antropogennih_problem_dovkillya#58
21. Нормативно-правове забезпечення екологічної експертизи http://pidruchniki.com/75691/ekologiya/normativno-pravove_zabezpechennya_ekologichnoyi_ekspertizi#79
22. Моніторинг забруднення стічних вод молокопереробних підприємств <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4108/givlyud.pdf>
23. Сорбційне очищення стічних вод молокопереробних підприємств від молочної кислоти <http://eco.com.ua/content/sorbciyne-ochyshchennya-stichnyh-vod-molokopererobnyh-pidpriyemstv-vid-molochnoyi-kysloty>
24. Екологічна безпека при виробництві продукції птахівництва <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1420/1/32.pdf>
25. Про затвердження Правил приймання стічних вод до систем централізованого водовідведення та Порядку визначення розміру плати, що справляється за понаднормативні скиди стічних вод до систем централізованого водовідведення <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0056-18>
26. Оптимальний вибір методів очищення стічних та поверхневих вод <http://www.dgma.donetsk.ua/docs/konf/2017/mkonf2017/dopovidy/mat.model/%D0%A5%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%87%D1%83%D0%BA-%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82%D1%83%D0%BD.pdf>
27. Природоохоронні технології. Методи очищення стічних вод <http://vasilkivskiy.vk.vntu.edu.ua/file/046f9e799944569d40999cc83ed343c7.pdf>